

BİLİNMEYEN BİR KONYA ÇELEBİSİ DAHA GÖÇTÜ: ZİYA NUR AKSUN

Başlıkta “bilinmeyen” kelimesini kullanmamın sebebi, geçen ramazan ayının yirmi yedinci gecesi kaybettiğimiz Rıza Nur Aksun’ın Konyalı olduğunu hemşerilerimiz dahil, çok insan bilmez.. Genel anlamda “çelebi” lafzı da Osmanlı’da asırlar boyu okumuş, bilgili, kültürlü, kibar ve sanatkâr anlamlarında kullanılmıştır.

Ramazan ortalarında Mehmet Niyazi’nin bir yazısından da merhumun hastalığının ağırlaştığını öğrenmiştim.

Merhumu, yıllar öncesinden eser ve yazılarından tanıyordum, ama Konyalı olduğunu bilmiyordum. 4-5 yıl önce Konya Barosu tarihini araştırırken merhumun Konyalı olduğunu ve avukatlık stajını Konya’da yaptığını baro kayıtlarındaki notlardan öğrenmiştim. Geçen yıl da hazırladığımız

Konya Ansiklopedi’sinde kardeşi yazar ve çevirmen Belma Aksun’la birlikte hayatlarına yer verdik. Ansiklopedi hazırlanırken Ziya Nur’la ilgili bilgileri de kardeşi Belma Hanımefendi’den almıştık.

M. Ali UZ

Ziya Bey, 29 Mayıs 1930 yılında Konya’da doğmuş. İlk orta ve lise tahsilini Konya’da yapmış. Bir yıl İTÜ İnşaat Fakültesinde okuduktan sonra Ankara Hukuk Fakültesine geçmiş ve buradan mezun olmuş. Sonra iş hayatına atılmış.1976 yılında geçirmiş olduğu ağır bir beyin kanaması sonunda felç olmuş ve

büyük ölçüde konuşma, yazma ve okuma yeteneğini kaybetmiş.

Ziya Nur büyük bir milliyetçi, mütefekkir, tarihçi ve yazardır. Ziya Nur, Erol Güngör ve Dündar Taşer üçlüsünün sohbetleri meşhurdur. Bu sohbet halkası bana 1900’lü yılların başında Sivaslı Ali Kemali, Çumralı Hüseyin Efendi ve Ayaşlı Şakirlerin oluşturduğu Bezm-i Muhabbet sohbet gurubunu hatırlattı. Sohbet, kültürümüzde son derece önemlidir. Yahya Kemal’e göre sohbet, şifahî kültürümüzün kaynağıdır. Gençler bu sohbet toplantılarında yetişir. Onların bu üçlü sohbet halkasında daha kimler vardı bilemiyoruz. Bu büyük üç fikir ve kültür adamının biri birini etkilediği ve yetişmelerinde büyük rol oynadığı muhakkaktır. Erol Güngör 1938, Dündar Taşer

1925 doğumlu. Erol Güngör'e, göre Dündar Taşer ve Ziya Nur ağabey durumundalar. Bu ikilinin Erol Güngör'ün yetişmesinde önemli rol oynadıkları düşünülebilir.

Ziya Nur merhum, aynı zamanda son derece mahviyet sahibi bir insandır. Dündar Taşer'in vefatından sonra kaleme aldığı, "Dündar Taşer'in Büyük Türkiye'si" (1974) isimli eserinde adını sadece, Z.N. şeklinde rumuz olarak verir. Maksadı kendisini değil, Dündar Taşer'i öne çıkarmaktır. Bu eser, yıllarca birlikte yapılan sohbetlerde Ziya Nur'un tuttuğu notlardan meydana getirilmiştir.

Ziya Nur, hukukçu olmasına rağmen, onun çalışma alanı büyük

Ziya Nur Aksun

ölçüde, Türk kültürü, Osmanlı ve İslâm tarihi ile ilgili olmuştur. Yine onun kendisini öne çıkartmadan dipnot ve eklerle zenginleştirerek neşrettiği, Filibeli Ahmet Hilmi Bey'in İslâm Tarihi'dir. Filibeli Ahmet Hilmi Bey'in diğer meşhur bir eseri de Amak-ı Hayal'dir. Bu eserle birlikte Dündar Taşer'in Büyük Türkiye'sini gençlere mutlaka okumalarını tavsiye ederim. Her iki eser de gerçekten okunmaya değer.

Ziya Nur Bey'in en meşhur eseri, altı ciltlik Osmanlı Tarihi'dir, eseri, 1965 yılından itibaren 7 bin cilt kaynak eseri tarayarak kaleme almaya başlamıştır. Tarih, Birinci Cihan Harbi'ne kadar getirilmiş, 1976 yılında rahatsızlanması sebebiyle maalessif bu büyük eser yarım kalmıştır.

Ziya Nur, eserlerini ve makalelerini zengin bir dille kaleme almıştır. Zaten zayıf ve göçebe diliyle tarih yazmak mümkün değildir. Diğer iki arkadaşı Dündar Taşer ve Erol Güngör'ün dilleri de öyle zengin ve güçlü idi. Ekip uydurmacılığa şiddetle karşı idi. Erbabı çok iyi bilir.

Onun geçen yıl Konya Ansiklopedisi'nin birinci cildine aldığımız biyografisi şu paragrafta bitiyor.

"Ziya Nur, tarihçiliğinin yanı sıra çağdaş Avrupa düşünce ve siyasetini yakından takip eden, güzel sanatlarda, bilhassa ressamlıkta kabiliyetli şiir ve musikimize hayran bir mütefekkindir. Evindeki yağlıboya tabloları bir sergi açacak kadar çoktur."

Esefle söylemek gerekir ki, günümüzde böyle Ziya Nur Aksun merhum gibi çok yönlü ve kültür abidesi insanlar yetiştiremiyoruz. Merhumu rahmet ve minnetle anıyor, yakınlarına ve sevenlerine sabr-ı cemil niyaz ediyorum.

Kaynaklar:

Konya Ansiklopedisi.

Cengiz Aydoğdu, Zaman Gazetesi, 12 Eylül 2010.

DÜNKÜ KONYA'MI İSTİYORUM!

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

Başlığa bakıp da bugünkü Konya'dan şikayetçi olduğum filan sanılmasın, bugünün Konya'sını da seviyorum. İnsan kalabalığından yürüyemediğimiz Zafer'i, arabaların arasından canlarımızı tehlikeye atarak karşıya geçtiğimiz İş Bankası'nın önünü, Melike Hatun Kadınlar Pazarı'nın etrafındaki tarihî karmaşayı kim sevmez ki! Ben de severim elbette, tıpkı sizin sevdiğiniz gibi. Ama ben dünkü Konya'yı biraz daha fazla seviyorum galiba.

Yaşım 72'ye doğru hızla ilerliyor. O hâlde ben beş altı yaşım dikate alınırsa 1945, 1946 yıllarından sonrasının Konya'sını bilen değilse bile hatırlayan biriyim. Bu sebeple yaşı 50'nin altında olan okuyucularım için anlatacaklarım 'Tarihten Bir Yaprak' gibi gelecektir? Öyle de olmalıdır aslında...

Her şey gibi, her il ve ilçe gibi Konya'mız da değişiyor. Bu değişikliklerin hepsini olumlu karşılayabilir miyiz? Hayır! İlk trafik kazalarının "seyrüsefer kazası" diye verildiği gazete haberleri çok gerilerde kaldı. Çocukluğumuzun yenilikleri günümüzde unutulup gitti.

Şimdi sizlere, fazla değil, 50 yıl öncesinin gazetelerinden bir iki marka adı sunacağım. Bakalım yaşı yetmişe dayananlar bunların ne markası olduğunu hatırlayabilecekler mi?

Möbel, Rapidus, Nuralev, Ateş...

Bunlardan ilk üçü 7 ve 8 Mart 1959 tarihli *Işık* gazetesinde yer almış; sonuncusu ise daha sonra *Yeni Konya*'da... Acaba bunlar ne markası olabilir? *Möbel* biraz mobilyayı çağrıştırıyor. Daha sonraki yıllarda mobilya dünyasının terimleri arasında görülmüştü. *Rapidus*'a gelince... O yıllarda Avrupa kupaları filan olmadığı için devre aralarında Avrupa takımları İstanbul'a gelir, üç büyüklerle maçlar yapardı. En çok takım da Avusturya'dan gelirdi. *Admira, Wacker, Rapid Wien* vb. Acaba bu *Rapidus* markası *Rapid* takımıyla ilgili olabilir mi? Neyse biz gelelim *Nuralev*'e... Hem nur (ışık), hem de alev... Ne ola ki acaba? El feneri olabilir mi? Ya kibrit markası? Siz düşünün durun biz son kelimeye eğilelim. *Ateş* acaba neyin markası olabilir? Kibrit mi, mum mu, kuru pil mi?

Haydi biraz yardımcı olalım. Yapmayı, tezeği bilenler az da olsa var. Bir de Demir Yolları'nın sattığı kömür tozu vardı. Onlardan çuval çuval alınır, suyla karıştırılır, çember şeklindeki kalıplarla özel bir yapma türü oluşturulurdu. Bunlar da sonra evlerde özel teneke ocaklarda yakılır, üzerinde yemek pişirilirdi.

60'lı yılların ortasında ilk Aygaz reklamlarını görmeye başlamıştık. İşte bu iki dönüm arasında, yukarıdaki markalarla tanınan ocaklar piyasaya sürülüyordu. Adı üzerinde ispiro ocağı... Alttaki deposunu is-

pirto ile dolduracaksınız, pompalayacaksınız, sonra ispirto, alev olarak yukarıda görev başı yapacak. Bu ocakların bir de iğneleri vardı. Ocağın bir yeri (?) tikanınca o özel iğne ile orası açılır, ispirto ocağının yeniden yanması sağlanırdı. Arada bir de pompalardık galiba...

Şimdi, bunlardan birini bulup da çocuğunuza veya torunuza gösterip sorunuz.

“Yavrucuğum, bu nedir?”

Acaba nasıl bir cevap alacaksınız. Evet, dünün cankurtaranları olan bu ispirto ocakları artık tarihe karışıp müzelerdeki yerini aldılar. Tüplerden sonra doğalgaz da devreye girdi. Artık ne ispirto alıyoruz ne de ocağın iğnesini... Pompalamaya da paydos.

Sakin o günleri özlediğimi sanmayınız, sadece o yılları hatırlıyorum. Ama unutmayalım ki o yıllarda mertlik bozulmamıştı. Herşey doğal idi, süte su karıştırma daha keşfedilmemişti (!) Hormon kavramı belki de sadece tıp dünyasında kullanılıyordu. Soyadan üretilen eti düşünmek kimsenin aklına gelmiyordu. Küflü pınirler gerçekten küflü idi. Ya dondurmalar? Onlar da gerçek dondurmalarıydı. Kısacası herşey dört dörtlük doğaldı. Daha neleri yazayım ki? Sizler, günümüzün insanları her şeyin tanığısınız, ben mi anlatacağım sizlere?

“Dün dündür” demeyeceğim; o siyasi bir sözdür, konumuzu aşar. Ama ben dünü de, hiç değilse hayallerimde yaşatmak zorundayım. Yoksa, yarın bir taşralı (Ankara'nın değil Konya'nın dışındakiler) gelir de bana dünkü Konya'yı sorarsa nasıl cevap vereceğim? Biliyorum, artık dünkü Konya'yı soranlar da azaldı. Yaşasın Genel Ağ (internet). Üç beş tiktan sonra karşınıza dünkü Konya çıkıveriyor. Yani, biz can-

lı/yaşayan tanıkların papucu dama mı atıldı.?

“Hayır, kesinlikle, asla” türü itiraz seslerini yükseltmenin tam zamanı... Hangi Genel Ağ size *şeker armudunun* tadını anlatabilir ki? *Aladiriz*'in, *büzgülü*'nün ne olduğunu belki bir tık size söyleyebilir de onların canlılıklarını, parlaklıklarını, kütür kütür diye ses çıkardıklarını nasıl anlatabilecek acaba?

Hep merak etmişimdir, buldozerler en son hangi üzüm bağına girecek? Yıkımcılar en son hangi Konya evine kazma küreklerle sefere çıkacaklar? Meram'dan ara sıra akan sular ne zaman bütünüyle kesilecek? Hep acı şeyler bunlar, ama bir gün gerçekleşecek. Gödene (ki bir ara Dikmeli idi galiba) acaba kaç yıl daha üzüm ve pekmez üretebilecek? Şunun şurasında ne kaldı ki... Oralarda da “evsel dönüşüm” uzaklarda değil.

Ben, nasıl ki dünkü Konya'mı özlüyorsam, bugünün gençlerinden bazıları da, gelecekte bugünkü Konya'yı özleyecektir. Onun için Konya'mız tepeden tırnağa hem de her yıl olmak üzere, filme (kamera) alınmalı, önemli yerlerin fotoğrafları çekilmelidir. Yoksa, gravürlük yeniden hayata geçirilecek, Konya'nın 2010 yılının gravürleri ile idare etmeye çalışacağız.

Güzellik kraliçeliğine aday onlardan birinin annesi, gerçekten çok güzel olan bir aday için, “Ah evladım, sen de güzelsin, inşallah ikinci olursun” diyerek kızını kayırıyordu. İnşallah gelecekteki Konya'mız da güzel olur. Biz, görebileceğimiz kadarına tanıklık edip sonra da el verip gideceğiz.

Yeter ki Konya, Konya olarak kalsın; İconium'muş, filanmış gibi adlara feda edilmesin.

EKEKON

1935-1950 arasında çıkan siyasi gazete

Doç. Dr.
Caner ARABAFCI

-Geçen sayıdan devam-

Ekekon, İkinci Dünya Harbi yıllarında, savaş haberlerine genelde manşetten ve ağırlıklı yer verir. Almanya ile ilgili olanlar olumsuz, İngiltere ile ilgili olanlar ise olumlu mahiyettedir. İngiliz Başbakanı Chamberlain'ın öne çıktığı haberlerde bu daha belirgindir. Başbakanlığa Winston Çörçil geçtiğinde gazete, Çanakkale Muharebeleri sırasında Türklere karşı zehirli gaz kullanılmasını "onlar insan değil" teziyle savunan yeni İngiltere Başbakanını övmeye sınırlanmaz. Çörçil, 16 Mayıs 1940 tarihli sayısında şöyle tanıtılır: "İngiltere'nin yeni başvekili Vinston Çörçil, Allah'ın bütün vergilerine sahip mesut bir zattır.. Çörçil müthiş bir mücadelecidir. Fakat iyi kalpli mert bir mücadelecidir. Sevk ve idare ettiği kimselerin daima sempati ve itimadını kazanmış olan Çörçil gayelerinin tahakkuku için anudane bir mücadele kuvvetine de maliktir. Tam adam olan yeni İngiliz Başvekili Çörçil, Umumi Harbin mükemmel tecrübesini görmüştür.. Çörçil'in bu mücadelesinde de muzaffer olacağına şüphe yoktur." Ekekon'un, 8 Şubat 1941 tarihli baş sayfasında, "Bingazi'nin zaptı İngiltere'ye mühim askeri kazançlar temin etmiştir" başlığı bu

lunmaktadır. Haberdan, çünkü vatan toprakları üzerindeki, İtalya'ya karşı İngiltere başarısından memnuniyet duyulduğu anlaşılmaktadır. Gazete, 1 Mart 1941 tarihli sayısında, İngiltere Dışişleri bakanı ve genelkurmay başkanının Ankara'yı ziyaretinden sonra ayrılışını sürmanşetten şöyle verir: "Büyük misafirlerimiz dün Ankara'dan ayrıldılar". Benzer bir tavır, Yunanistan konusunda geliştirilir. 26 Mart 1941 tarihli gazetenin manşeti, "Kardeş ve dost Yunan Milletinin millî bayramı münasebetiyle Cumhuriyetimiz ve Türkiye Cumhuriyeti erkânı tebriklerini sundular" şeklindedir. İsmet İnönü'nün mesajı, "Asil ve dost Yunan Milletinin bu bayram günlerinde millî vazifelerinin ifasında çocuklarının gösterdiği cesareti ve sebatı hayranlıkla selamlamak için bilhassa zevk duymaktayım" şeklindedir. Başbakan, Genelkurmay başkanı ve dışişleri bakanının mesajları da aynı muhtevadadır.

İçeride "Millî Şef" taraftarı yayını sürdürülen gazete, İkinci Dünya Harbi yıllarında demokrasi-İngiltere-ABD yanlısı haberler yayımlar. Gazetenin 1948-50 yıllarındaki sayılarında Rusya ve komünizm aleyhtarı ha-

EKEKON

berler görülür. Amerikan gazetelerinde çıkan, Rusya ve komünizmi yerin karikatürler yayınlanır. 6 Nisan 1950 tarihli gazetenin bir başlığı şöyledir: *“Kremlin’in Din aleyhtarlığı-Komünizmin temel felsefesi din düşmanlığıdır. 33 seneden beri Rusya dünya dinlerini imha etmele meşgul”*. Aynı sayıdaki bir alıntı karikatürde, orak-çekiç simgeli üniformalı birisi (Rusya), kendisinden küçük birinin (Çin) ceplerini boşaltmakla meşguldür. 26 Nisan 1950 tarihli gazetedeki başlık anlamlıdır: *“Başkan Truman diyor ki: Komünizm, zalim ve hürriyet düşmanı bir kurttur-Dünya ve medeniyet için en büyük tehlike komünizmin kuvvetlenmesidir-Birleşik Amerika, komünist tehlikesine karşı askerî kudretini harekete hazırlunduracak”*.

Ekekon, giderek yaygın basın hale dönüştüğünün farkına varmıştır. 22 İkinciteşrin (Kasım) 1941 tarihli sayısında M. Koner imzası ile *“Vilayet gazetelerinin esaslı vazifeleri ve bundan sonraki mesleğimiz”* başlıklı yazıda, yerel basına eleştiriler getirilir. Buna göre, *“Bir mülhakat gazetesini eline alan okuyucu, her şeyden evvel her sahada mahalli faaliyetleri görmeli, memlekette neler oluyor, her idare şubesinde neler yapılmış ve yapılacak, bunları gazetede etraflı şekilde bulmalıdır.”* Onun *“için Ekekon bundan sonra daima mahalli faaliyetleri aksettirecek.. Konya’yı ilgilendiren zirai, iktisadi, tarihi, sıhhi yazılara ehemmiyet verecektir.”* Yeni düzenlemeden sonra gazetenin sayfa sayısı yeni-

den dörde çıkarılır, dünya haberleri manşetlerden normal haber seviyesine iner, yerel haber ve bilgiler öne çıkartılır. *“Günaşırı”* yani haftada üç defa çıkan gazetede, yeni köşeler açılır. Bunlardan birisi de M. Muhlis Koner’in *“Görüşlerim”* idir.

Ekmeğin karne ile gayet sınırlı bir şekilde verildiği, çay, kahvenin tekel tarafından dağıtıldığı (memura 150, halka 100 gr.) İkinci Dünya Harbi yıllarıdır. 1 Nisan 1941 tarihli gazete, *“Tek tip ekmek”* başlıklı haberi verir. Buna göre, tek tip ekmek üretimi için bir komisyon tecrübe ve etüt çalışmasına başlamıştır. Gazete, 3 Nisan’da belediye ve vilayetin ilgi duyduğu ekmek tecrübelerinin olgunlaştığını yüzde, on beş oranında çavdar kullanılan ekmeğin Civelek Fabrikasında üretildiğini, on kuruş otuz para veya on buçuk kuruşa satılacağını ama un stoku yeterli olmadığı için halka arz edilmediğini bildirmektedir. Bu arada gazete, cezalandırılanları haber verir. Bunlar içinde, balık, patates ve basmayı fazla fiyatla satan esnaf, ekmeği karnesiz ve pahalı satan bakkallar vardır. 22 Nisan, 11-23 Eylül 1943 tarihli nüshalarına göre; esnaf para, dükkân kapatma ve hapis cezaları ile cezalandırılmıştır. Şehir, hayvan, insan sağlığını korumada da garip kararlar alınmaktadır. Kene, hayvanlara zararlı olmaktadır. Kene ile mücadele için düşünülen yöntemlerden birisi, *“keneli hayvanlar için banyolar yaptırılmaktadır”*. 13 İkincikanun 1941 tarihli gazete, bu isabetli kararın-

dan dolayı valiye, “*vilayet koyuncuları adına*” teşekkür eder. Ama insanlar, benzeri durumda “ban-yolu” şansa sahip değillerdir. 29 Haziran 1943 tarihli habere göre, Konya’da Belediye sağlık meclisinin verdiği bir kararla, şehre gelen yolcular, “*bit muayenesine tabi tutulacaklardır*”.

Gazetenin İstanbul başta olmak üzere birçok yerde muhabiri bulunmaktadır. En hızlı haber geçme aracı telgraftır. 4 İkincikanun (Ocak) 1938 tarihli gazete baskısının gecikmesi üzerine okuyucularından özür diler. Sebebi şudur: “*İstanbul muhabirimizin gece verdiği telgrafları 3.30’da alan telgrafhane saat 40 dakikalık bir beklemeden sonra saat 10.10’da –o da müteaddit müracaatlarımız üzerine- bize göndermiştir. Gazetemiz bu yüzden mutat neşir saatinden epey zaman sonra çıkmış bulunmaktadır.*”

Gazetenin okuyucuların eline ulaşması daha çok müvezzi denilen dağıtıcılar aracılığıyla mümkün olmaktadır. 14 Temmuz 1948 tarihinde, “*Okuyucularımızdan özür dileyoruz*” başlığı altında, gazetelerin bazı okuyucu eline geçmemesinin sebebi açıklanır: “*eski müvezzimizin daha yüksek ücret verme vaadiyle Sümerbank toptan mağazası tarafından tüccardan Mehmet Sert’in verdiği bonservisle kandırılarak alınmasıdır.*”

Gazete, dünya, ülke haberlerine yerelden daha çok yer vermiştir. Gazetenin 1938’den Dünya Harbi sonlarına kadar haber ağırlığı, dünya ve yurt haberlerinde-

dir. Vilayet veya şehir haberleri, ikinci sayfada kısa kısa geçilir. Bu yönüyle Konya’da hem yerel hem de yaygın basın ihtiyacını tek başına karşılama çabasıdadır.

Ekekon’un, 16 Birinci teşrin (Ekim) 1937 tarihli baş sayfasında, “*Seyit Rıza’nın mahkemesi devam ediyor*” haberi verilir. “Dün” (Cuma) günü Elazığ’da devam eden davada Seyit Rıza’nın avanesi, “bütün suçlarını inkâr eden sergerdeyi himaye eder vaziyette ifade” vermiştir. 21 Mart 1937’den bu yana devam eden Dersim olayları hakkında gazete, sadece Seyit Rıza’nın kısa yakalanış ve ardından mahkeme haberlerini geçmiştir.

12 İkincikanun 1938 tarihli bir haber başlığı: “Eskişehir köylerinde beygirsiz kimse kalmayacak”tır. Haber çiftçilik bölgesi seçilen Eskişehir’e gönderilen Tarım Bakanlığı yetkililerinin tespitlerini içermektedir. At, hem çift hem de ulaşımda kullanılmaktadır. Bu arada araç trafiğinde önemli gelişmelerden birisi de kağnıları dört tekerli hale getirerek çeki hayvanlarının işini kolaylaştırmaktır. 3 İkinciteşrin 1939 tarihli habere göre, bunun için Yarma nahiyesinde yüz on kağnı dört tekerli hale getirilmiştir. 17 Mayıs 1939 tarihli, baş sayfada yer alan Ankara kaynaklı bir habere göre, çok çocuklu memurların maaşını artırma, bekârlara da bekârlık vergisi koyma hazırlığı bulunmaktadır.

Mart 1950’den itibaren seçimle ilgili, CHP, karşı parti olarak DP hakkında haberler artar.

Seçim süreci yaklaştıkça yazılardaki hatlar da sivrilir. 27 Mart 1950 tarihli *Ekekon*'un baş sayfasında Fakih Özlen imzasını taşıyan iki sütunluk yazının başlığı, "*Kahpeliğe ilânı harp*"tir. 1935'teki *Yeni Ses*'le yapılan ekme tartışmasındaki seviyenin altına düşülmüştür. Çok partili hayatla, yıpratıcı basın atışmaları artmıştır. Onun için gazetede; *Akyokuş*, *Meram* vb.den gazetecilere karşı yazılar yayımlandığı gibi, okuyucuların karşı gazeteler hakkındaki yazıları da yayımlanmıştır.

Son sayılarında D.P.'den istifalarla ilgili haberler veren gazetenin ulaşılabilen son sayısının manşeti, "*Dünkü miting büyük fiyasko oldu Konya'da Demokrat Partisi Çöküyor-Demokrat Partinin Konya adayları birbirine girdiler-Bu durumda D.P. Konya seçimlerine girmekten sarfınazar etmek üzeredir*" bilgilerini vermektedir. Fakat bütün ülkede olduğu gibi seçim sonuçları, tam tersi bir durumu ortaya kor. Konya'nın 17 milletvekilinin tamamı, D.P.'den çıkmıştır. Halkevlerinin sonunu getiren gelişmeler, gazetenin de sonunu getirmiştir. Zira çok partili sistemle, yararlandığı devlet imkânlarını terk etmek zorunda kalan gazete, kendi ayakları üzerine durmakta zorlanmıştır. *Ekekon*, 1 Mayıs 1950 tarihinde yayımlanan 3143 sayılı nüshasından sonra aniden kapanır. Gazete Neşriyat Müdürü Besim Ergun, kepenklerini indirdiği matbaanın üstüne kilit vurarak ortadan çekilir. Nazik bir

zamanda, son sayısında hiçbir bilgi vermeden bu ani kapanış, kafalarda sorular meydana getirmiştir. M. Fahri Nedim, yıllar sonra *Y. Konya*'da kaleme aldığı bir hatıra yazısı ile kapanışın iç yüzünü açıklar. Buna göre, partiden "*Ekekon vasıtasıyla zamanın Demokrat ileri gelenlerine hakaret edilmesi, aile ve seçerelerinden de bahsedilerek münakaşa ve mücadelenin çirkin ve ayıp bir mecraya dökülmesi istenmiştir*". "*Hoş sohbet, temiz, titiz bir memleket çocuğu olduğu*" bilinen Besim Ergun, teklifi geri çevirerek yayımı durdurmayı tercih eder. Bunun üzerine "*Ankara Milletvekili Hıfzı Oğuz Bekata, Ekekon tesis ve matbaasını Besim Ergun'un elinden alarak Babalıkçı Dürü Şehvar Hanıma devir ve teslim*" eder. Fakat bu tesiste, 1952'den bu yana kapalı olan *Babalık* gazetesi basılmaz. Nedim'e göre, olayların çıkabileceği gergin siyasi ortamda, gazetenin kapanması yerinde olmuştur.

16 yıla yakın yayımını sürdüren *Ekekon*'un yazı ailesi zengindir. Gazetede yer alan yazarlar arasında şu isimler dikkat çekmektedir: Şevki Ergun, Ziya Çalık, Yusuf Akyurt, M. Ferit Uğur, Sıraç Aydın Taşbaş, M. Nedim Güntel, Naim H. Onat, Ahmet Bilge, Fehmi Yahya Tuna, Ziya Tuğrul, Hicri Göncel, Fevziye Abdullah, Muzaffer Erdoğan, Fezullah Sacit Ülkü, M. Şakir Altan, Sadrettin Karatay, Hulki Karagülle, İhsan Eke, Muvvaffak Sami Onat, Sabit Cinol, Suat Yeşilyurt (Abanazır), Ahmet Şükrü

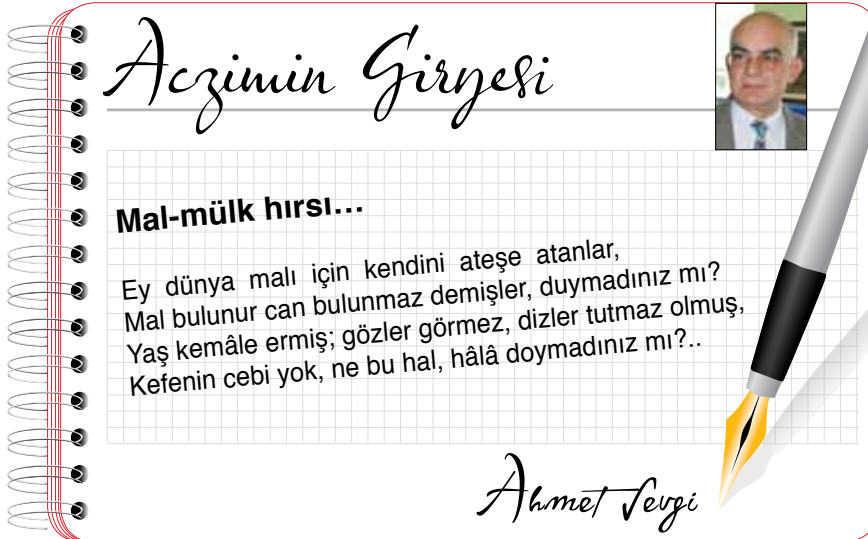
Çiloğlu, Ferruh Sanır, Celalettin İmer, Cemal Oğuz Öcal, Namık Ayas, Osman Şevki Uludağ, Hayri Klavon, Nurettin Rüştü Büngül, Muzaffer Çankaya, Müfide Çankaya, Ömer Keskin, Naci Fikret Baştaç, Edip Nazım Ermaral, Muhtar Sahir, Kadri Öztürk, Basri Gökkaya, Fakir Usman, Fuat Gökbudak ve Celalettin Kişmir. Gazete, M. Turhan Tan, Kâzım Nami Duru, İbrahim Hakkı Konyalı, İhsan Hınçer'den de yazılar yayımlar. *Cumhuriyet* yazarlarından Ahmet İhsan, aynı zamanda Ekekon'un İstanbul muhabirlerindedir (*Ekekon*, 17 Birinciteşrin 1938/3).

Gazetede birçok müstear ad kullanılmıştır. Kullanılan müstearlardan bazıları; Kulak Misafiri, Ç. M. K., Mizahçı, Ce-Mir, Eloğlu, M. S. O., Ş. K., Karınca, Çarıklı, Mâderî, Vatandaş, Azerman, Ekrekli, Efkârî'dir. Müstear isim kullanma çokluğu, gazetede yazarların önemli bir kısmının

devlet memuru, öğretmen, kütüphaneci vb. olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle günlük siyasi konularda yazarlar, ayrıca aynı gazetede iki farklı yazı kaleme alanlar müstear ad kullanmayı tercih etmişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA

Ekekon, 14 Mart 1935, S. 1 - 1 Mayıs 1950, S. 3143; Akyurt Yusuf, Ekekon-Konya Şehri ve Rum Selçukîleri Hakkında Tarihi Malûmat 2, *Ekekon*, 21 Mart 1935, s. 2; Arabacı (vd.) 2009, 226-231; Çay Mustafa Murat, *Ekekon Gazetesi'ne Göre Konya'da Siyasi, Sosyal, Kültürel ve İktisadi Hayat (1935 -1942)*, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2004; Güneş İhsan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-V. Dönem 1935-1939 II. Cilt*, TBMM Vakfı yayını, Ankara 2001, s. 483; M. Fahri Nedim, Ekekon Nasıl Kapandı?, *Yeni Konya*, 18 Eylül 1959, s. 2. -BITTI-

Aczimin Girgesi

Mal-mülk hırsı...

Ey dünya malı için kendini ateşe atanlar,
Mal bulunur can bulunmaz demişler, duymadınız mı?
Yaş kemâle ermiş; gözler görmez, dizler tutmaz olmuş,
Kefenin cebi yok, ne bu hal, hâlâ doymadınız mı?..

Ahmet Sergi

OSMANLININ ATINA'SI

Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğünün koordinatörlüğünde Fransa, Yunanistan ve Türkiye'den Antalya Büyükşehir Belediyesinin ortak olduğu Hayat Boyu Öğrenme Programı Leonardo de Vinci ortaklıkları kapsamında 2008-1- AT1-LEO04-00079-9 no'lu "Anadilin Yabancı Dil olarak öğretilmesine İmkan Sağlayacak Eğiticilerin Eğitimi Müfredatı (LA-MOTO)" projesi final toplantısı 27 Mayıs-1 Haziran 2010 tarihleri arasında Yunanistan'ın Patras şehrinde gerçekleştirildi. Bu toplantıya Konya'dan 11 idareci ve öğretmenle birlikte katıldık. Proje toplantılarından arta kalan zamanda Sakız Adası, Pire, Atina ve Patras şehirlerini gez-

me imkanı da bulabildik. Bu ülkedeki izlenimlerimizi siz okurlarımızla da paylaşmak istedik.

Atina eski bir yerleşim yeri olup deniz seviyesinden 80-100 m yükseklikte Attike düzlüğünde Akropolis ve Likavittos tepeleri arasında kurulmuş olup 427 km²'lik bir alanı kapsamaktadır. Şehir 7 km güneydeki liman şehri olan Pire ile birleşmiş durumdadır.

Eski Yunan medeniyetinin de merkezi olan Atina MÖ 1000'lerde kuzeybatı yönünde bir gelişme gösterdi. MÖ 6. Yy da şehre tapınaklar inşa edildi. Ve Akropolis kutsal bir mabet haline geldi. Atina MÖ 480'de Persler tarafından tahrip edildi. Atina-Sparta savaşlarında gerileyen şehir MÖ 338-322 yılları ara-

Atina, 1808 tarihli cami ve çarşı.

sında yeniden imar edildi. Birçok filozof bu dönemde yetişti. Atina bu yüzden Osmanlılar Döneminde “**Medinetül-Hükema / Filozoflar şehri**” diye adlandırılmıştır.

MÖ 86’da Romalıların eline geçen şehir Bizans Döneminde gerilemeye başladı. Kral Justinyen döneminde felsefe okulları kapandı. MS 6 asırda bir kasaba haline geldi. 9. Yüzyılda müslüman gemici ve tüccarlar burada bir koloni kurarak 2 mescit açtılar. 1204 yılında Haçlılar şehri ele geçirdi. 1311’den 1387’ye kadar Katalanların elinde kaldı.

1397’de yıldırım Bayezid döneminde Timurtaş Paşa tarafından ele geçirildi. 1402’de Venedikliler tarafından geri alındı. Fatih Sultan Mehmet döneminde 1456’da Turhan Bey tarafından tekrar fethedildi. Turhan Bey Akropol’ün tepesinde bulunan ve katedral olarak kullanılan Parthanon’u camiye çevirdi. Mora fethine çıkan Fatih Sultan Mehmet 1458 Mayısında Atina’yı ziyaret etti. Bundan sonra 1466’da bir Venedik saldırısı dışında Atina 200 yıllık bir barış, gelişme ve imar dönemi geçirdi.

16 yy’da Atina’da kale cami ola-

rak kullanılan Parthanon’nun dışında aşağıda şehrin içinde Yunus ve Yusuf Voyvoda Camii, Memi Çelebi b. Turhan Ağa Mescidi, Mehmed Voyvoda Muallimhanesi vardı. Şehri gezen Evliya Çelebi’ye göre 7000 hane, 3 müslüman mahallesi, 4 cami (camiler kubbeli ve kurşunlu), 7 mescit, 1 medrese, 3 mektep, 2 tekke, 3 hamam ve 2 de han mevcuttur.

Atina’daki Türk eserleri ise şunlardır:

15 Cami ve Mescitler: Bey Camii, Darussaade Ağası Hacı Ali Ağa Camii, Direk Camii, Dizdarcık Mustafa Ağa Camii, Eski Atik Camii, Fatih Sultan Mehmed Fethiye Camii, Hacı Ali Ağa Camii, Hasan Bey Camii, Kale Camii(Parthanon), Küçük Cami, Memi Bey Camii, Mustafa Ağa Camii, Softa Camii, Yeni Camii,

2 Medreseler: Mustafa Ağa Medresesi, isimsiz bir medrese

3 Mektepler: Ayşe Hatun bt. Menzilizade Ahmed Ağa Mektebi, Hacı Ahmed Ağa Mektebi, İsimsiz Bir Mekteb

5 Tekkeler: Çadır Tekkesi, Hüseyin Efendi Tekkesi, İbrahim Efendi

Atina
Medresesi

Tekkesi, Karabaş Tekkesi, Kale Tekkesi,

2 Zaviyeler: Şeyh Mustafa Efendi Zaviyesi, Şeyh Osman Efendi Zaviyesi,

4 Hamamlar: Abid Efendi Hamamı, Bey Hamamı, Hacı Ali Efendi Hamamı, Hamzazade Mehmed Ağa Büyük Hamamı

Bir Askerî Tabya: (Kalede Tabya)

17. yüzyılda Atina'da 350 kadar kilise faaliyetliydi. Müslüman ve Hıristiyan halk birebirleriyle uyum halindeydi.

Atina'da bazı önemli Osmanlı aydını da yetişmiştir. 17. yüzyılda Atina'da kadılık yapan ve "Tarihu Medinetü'l-Hükema" adıyla şehrin tarihini yazan Kadı Mehmed Efendi bunlardan en önemlilerindedir. Ayrıca 19. yüzyıl şairlerinden Sururi de Atinalıdır.

ATINA'DA AYAKTA KALAN OSMANLI ESERLERİ

1. KALE PARTHANON CAMİİ

MÖ 447-438 yılları arasında putperest mabedi olarak Akropolis'in tepesine yapılmıştır. Bizans Döneminde kilise haline getirildi. Osmanlıların Atina'yı fethinden sonra camiye çevrilmiş ve kenarına bir de

Atina PARTHANON Camii

minare eklenmiştir. Evliya Çelebi "Dünyanın bütün camilerini gördüm; ama bunun gibisini görmedim" diyerek bu yapının cami geleneğine pek uymadığını ifade ederek camiyi uzun uzadıya anlatır. Ona göre 75x25 m ve 60 mermer sütunlu bir olduğunu ifade eder. Çatısı kalemlerle müzeyyen bir de şadırvandan bahseder. 8x17 sütunla çevrili olan bu yapı Viyana bozgunundan sonra 1667 yılında Venediklilerin saldırısı sırasında atılan bir güllemin isabet etmesi üzerine yıkılmıştır. 20 yıl sonra Türkler burayı tekrar ele geçirdiklerinde mabedin içine minaresiz küçük bir cami daha yapmışlardır. Kasnaklı, tek kubbeli, kiremit kaplı ve üç kubbeli bir son cemaat yeri vardı. Yunan devleti kurulduktan sonra Akropolis'in kazı ve restorasyon çalışmaları sırasında cami tamamen yıktırılmıştır.

2. VOYVODA MUSTAFA AĞA CAMİİ

Monostiraki Meydanı'nda metro çıkışında ve Hadrianus revaklarının bitişiğinde yerden yüksektedir. "Altı Fıskiyeli" veya "Çarşı Camii" de denir. 1177/1763'de Atina voyvodası (valisi, yöneticisi) Mustafa Ağa tarafından yaptırılmıştır. Duvar kalınlığı 1 metredir. Tek kubbeldir, kubbesi takriben 10,5 metredir. Yanlarda ve kible duvarında iki sıra dörder pencere, sekiz köşe kasnaklı bir binadır. Üç kemerli revakı binadan daha dardır. Altında tonozlu dükkân ve mahzenler bulunmaktadır. Yan taraftan merdivenle çıkılan 3 bölümlü ve 3 kubbeli bir son cemaat yeri vardır. Cümle kapısı üzerinde 4 beyitlik manzum bir kitabesi mevcuttur. Kitabe sülüs kırması nesihle yazılmıştır. Kubbesi kiremit kaplıdır. Yunan idaresine geçtikten sonra minaresi yıktırılmıştır. Uzun süre metruk bir şekilde kalan cami bugün el işleri müzesi olarak kullanılmaktadır. Ziyaretimiz esnasında caminin altındaki turistik eşya satan bir

*Atina
Voyvoda
Mustafa
Camii*

dükkan sahibi tarafından eski bir resmi gösterildi. Bunu da fotoğraflama imkanına sahip olduk.

3. MUSTAFA AĞA MEDRESESİ

İlkçağ Agorası yakınında ve Fetihye Camii'nin doğusunda yalnızca cümle kapısı kalmış durumdadır. Medrese tamamen kesme taslardan bina edilmiştir. Medresenin kitabe-

sinde 1133/1720 tarihi okunabilmekte diğerleri ise okunamaz durumdadır. Anlatımlara göre birbirine amud iki kolda kubbeli 13 hücre, 1 dersane ve önlerinde yine kubbeli 13 göz revaktan mürekkep iken sol tarafa kubbesiz ve hafifçe gönyeden kaçan 6 hücre eklenmiş ve bu surette toplamı 19 olmuştur. Ayrıca dip tarafında geniş kollarla irtibatlı olmayan bir bina eklenmiştir. Bu ha-

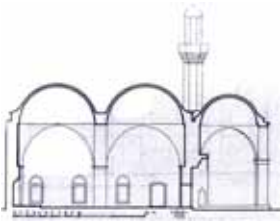
Atina
Voyvoda
Mustafa
Camii içi.

Atina
Voyvoda
Mustafa
Camii
kitabesi..

liyle medrese kapalı çevre olmaktadır. Kapı daireye yakın sivri kemerli, derinliği az bir eyvan içindedir. Kapı basık kemerlidir. Ayaklarda 4. Kapı kemeri yanında 2 gül bulunmaktadır. Ayaklarının köşesinde kum saatleri bulunmaktadır. Ayaklarının iki tarafına ayrıca üç kandillik bir süsleme ile ikişer adet servi işlenmiştir. Medrese bir müddet hapisane olarak kullanılmış ve 1914 yılında kısmen yıkılmıştır.

Atina Fethiye Camii

4. FETHİYE CAMİİ

İlkçağ Agorasının bitişiğinde ve Voyvoda Mustafa Ağa Camii'nin az ilerisindedir. Etrafı cafelerle çevrilmiş durumdadır. Cami, Fatih Sultan Mehmed vakfındadır. Ancak caminin Atina'nın Venediklilerden alınmasıyla ilgisi de olabilir. Yani ikinci fethine izafeten Fethiye Camii diye adlandırılmıştır. Cami bir merkezi kubbe etrafına dizilmiş 4 yarım ve köşelere konmuş 4 küçük kubbe ile örtülmüştür. Kare planlı olan Fethiye Camii'nin duvarları hiçbir hatıl konmadan gayet küçük moloz taşlarıyla yapılmıştır. Yıkıtılan minaresi binadan tamamen ayrıdır. Minare biraz eğri inşa edilmiş olup sadece altı basamağı mevcuttur.

Revak iç mekâna ekli şekildedir. İnce kesme taş kemerlerle yapılmıştır. Revak sütunları mermer olup başlıklar taşa yedirilerek işlenmiş haldedir. Revak altında 4 adet altta, 5 adette üstte olmak üzere 9 pencere bulunmaktadır. Caminin kapısı 3 taştan çıkarılmış basık kemerli, küçük ve silmeli çerçevelidir. Güney batı cephesinde 4 altta 4 üstte 8 penceresi vardır. bu tarafın pencereleri diğer yöndekilerden daha yüksektedir. Pencere parmaklıkları orijinaler değiştirilmiş yerine basit parmaklıklar konulmuştur. Saçaklar üç revaklar 2 sıra kirpidir. Mihrap yüzünde 2 altta 2 üstte 4 pencere bulunmaktadır. Cami 1935 yılında yıkılmak istenmiş fakat gösterilen tepkiler üzerine yıkılmaktan vaz geçilip biraz tamirde görmüştür. Ziyaretimiz esnasında restorasyon çalışmaları devam ediyordu.

5. KALEDE TABYA

Kale etrafında olup Voyvoda Mustafa Ağa tarafından yaptırılmıştır. Kale meydanında duvarda 4 beyitlik sülüs hatlı bir kitabesi mevcuttur. Tabyanın tarihi 1191/1777 yılını göstermekte olup kitabesi ortadan kırıktır.

6. HAMAM

Evliya Çelebi Atina'da üç hamamdan bahsetmektedir. Bunlar Bey, Hacı Ali ve Abid Efendi hamamlarıdır. Bunlardan Agora'daki Rüzgâr Kulesi'nin karşısındaki İbrahim Efendi Tekkesi yanındaki hamam 1890'da Agora kazıları sırasında yıktırılmıştır. Abid Efendi Hamamı ise 1986 yılında restore edilmiş fakat epey değiştirilmiş bir vaziyettedir. Bu hamam Kyristou Sokağı'ndadır.

7. TEKKE VE MEVLEVİHANE

Evliya Çelebi 2 tekkeden bahseder. Bunlardan biri Akropolis'in karşısında olan Hüseyin Efendi Tekkesidir. Bu tekkelerden bir iz yoktur. Bundan sonra tekke sayısı 5'e çıkmıştır. Fethiye Camii karşısında olan tekke Atina'nın Türk idaresinden çıkmasından sonra uzun süre Katolik kilisesi olarak kullanılmış ve Agora kazıları sırasında yıktırılmıştır. Bedesten karşısında ve Akropolis'in güney yamacında bulunan 3 tekkeden ise hiçbir iz yoktur. İbrahim Efendi tekkesi ise Agoradaki Rüzgâr Kulesi yakınındadır. Bu rüzgâr kulesi ise Atina Mevlevihanesi olarak kullanılmıştır. Mevlevihane'nin ne zaman kurulduğu bilinmemektedir. Agora'da M.Ö. 1. Yüzyılda yapılan rüzgar kulesi etrafındaki binalarla 17.yüzyılda Mevlevihane olarak kullanılmaya başlanılmıştır. Mevlevihane'nin semahanesi günümüze gelmiştir.

M.Ö. 1.yüzyılın ilk yarısında astronom olan Makedonya Kyrhos'lu Andronikos tarafından Rüzgâr Kulesi olarak yapılmıştır. Mevlevihane'nin diğer binaları bu kuleye bitişik olarak inşa edilmiştir. Bu sekizgen mermer yapının semahane için elverişli olmadığını Evliya anlatmaktadır.

8. VOYVODALIK SARAYI

Hadrianus revaklarının ve Mustafa Ağa Cami'nin civarında bir de Atina'yı idare eden Voyvodalık Sarayı vardı. Bunun kare planlı yüksek bir kulesi mevcut olup 1930 yılına kadar bu sarayın izleri görülmektedir.

Ayrıca bu eserlerin bulunduğu Plaka semtinde son devir Osmanlı mimarisini andıran çok sayıda ev mevcuttur.

Sonuç olarak 1456 yılından 1828 yılında yapılan Edirne Antlaşması ile Yunanlara bağımsızlık verilene kadar Yunanistan Osmanlı Devleti sınırları içinde kaldı. Bu süre içerisinde (Ekrem Hakkı Ayverdi'nin tespitine göre) tüm Yunanistan'da 2336 cami, 182 medrese, 7 darülkurra, 315 mektep, 307 tekkezaviye, 65 imaret, 171 han, 134 hamam, 30 türbe, 3 saat kulesi, 35 köprü, 22 kale, 10 çeşme, 6 su kemeri, 4 sebil, 142 muhtelif hayır eseri olmak üzere 3771 adet Osmanlı eseri inşa edilmiştir. Bu eserlerden ise ne yazık ki günümüzde sadece 300 tanesi ayakta kalabilmiştir. Bunların ise çoğu harap haldedir.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi, (Tam Metin, Hazırlayan: Mümin Çevik) İstanbul, 1985, 8/147-159

Atina Mevlevihanesi

Süheyla ÖNAL
suheyla_onal@hotmail.com

GENÇ KALEMLER

KONUŞAN RESİMLER

- Bir resim, bakışları buğulu, sessizliğe bürünmüş, zamanı durdurmuş saat gibi.
- Bir resim, yüreği yüzünden farklı, tablonun dışında gözyaşları.
- Bir resim, yerinin adı hüznün duvarı, boşlukta bir yerde umuda bağlı.
- Bir resim, uzaklardaki bir evi anlatan, iki çift gözü aynı yöne bakıtan.
- Bir resim, abartılı ve yanlış anlatılan, boyası bilinmeyen bir cevherden yapılan.
- Bir resim, gözleri kan çanağı buz, fırçası soğuk darbeler vurmuş.
- Bir resim, ressamına yalvaran, yüzünü pembeye boyatan, gerçeğini saklayan.
- Bir resim, kapılar var içinde hepsi aynı yöne açılan, kaderi anlatan.
- Bir resim, ağlayan-ağlatan, okyanusları taşıran, ay ile gülmeye çalışan, fırtınalar içinde sabrı anlatan.
- Bir resim, değerine paha biçilemeyen, kıymetinin bilinemeyeceğini düşünen, tertemiz sevilen.
- Bir resim, gözleri çaresizlik, sözleri sessizlik, çizgileri fakirlik anlatan.
- Bir resim, zenginlik ve fakirliğin oturduğu masada adalet konuşulan, onurun saltanatla savaşını anlatan.
- Bir resim, dört yanında gölgesi olan, yönünü şaşırıp ortada kalan.
- Bir resim, dilenci çocuk acı sözler, etrafında feryadını görmek istemeyen gözler.
- Bir resim, iki tomurcuk açan biri koparılıp, diğeri solan, muratsız kalan.
- Bir resim, yanardağı anlatan, lavları ile canını değil cananını yakan.
- Bir resim, dibi görülmeyen çukurda ney nağmeleri olan, derinliğe huzur saçan.
- Bir resim, asilliği anlatan, beyaz tablo üzerinde mavi siyah renklerle kendini tamamlayıp soylu olan.
- Bir resim, inanan, inandıran, ruhunda huzuru bulan, cenneti anlatan.
- Bir resim, içinde yollar olan, ne biten ne kavuşan, ayrılık ve tutkuyu anlatan.
- Bir resim, çizilmemiş tabloların düşü olan, gördüklerim, yaşadıklarım. Çizmem için yeniden doğmam lazım.
- Her resim, içinde hayat, hayal gücü, duygu ve kainat olan, fırçalarla yaşamı tanımlayan, çizgilerle çizeni anlatan, söylenmeyen sözcükleri bağırان resimler, resimler, resimler....
- Baktığımız her yerdeler.